

Rechtbank Amsterdam
Zaaknummer: C/13/766933 / HA ZA 25/896
Rolzitting: 24 juni 2026

**ANTWOORDAKTE UITLATING ARTIKEL 1018C LID 5 EN TOEPASSELIJKHEID
ARTIKELN 1018E, 1018F EN 1018G RV**

inzake:

1. de naamloze vennootschap
ING Groep N.V.,
statutair gevestigd te Amsterdam,
2. de naamloze vennootschap
ING Bank N.V.
statutair gevestigd te Amsterdam (samen met ING Groep N.V.
"ING"),

gedaagden,
advocaat: mr. D.C. Roessingh

tegen:

de vereniging
Vereniging Milieudefensie,
statutair gevestigd te Amsterdam ("**Milieudefensie**"),

eiseres,
advocaten: mr. R.H.J. Cox en mr. P. Heemskerk

Inhoudsopgave	Pagina
1 KERN VAN HET ONTVANKELIJKHEIDSDEBAT	1
2 VORDERINGEN MOETEN HET GESTELDE BELANG KUNNEN DIENEN	3
3 MILIEUDEFENSIE'S VORDERINGEN DIENEN HET BELANG VAN VERMINDERING VAN WERKELIJKE UITSTOOT NIET	5
3.1 Deze procedure gaat over werkelijke vermindering van uitstoot.....	5
3.2 Milieudefensie's positie over haar vorderingen ten aanzien van <i>Residential Real Estate</i> erkent dat niet aan het baatvereiste is voldaan	8
3.3 Het tegengaan van klimaatverandering – " <i>uitsluitend</i> " mogelijk door vermindering van fysieke uitstoot – wordt niet gediend	11
4 MILIEUDEFENSIE BLIJFT DE PERSONEN VOOR WIER BELANGEN ZIJ STELT OP TE KOMEN, ONJUIST INFORMEREN	12
4.1 Milieudefensie moet het publiek op juiste wijze informeren	12
4.2 De informatie op Milieudefensie's bijgewerkte website is nog steeds onjuist.	13
5 CONCLUDERENDE OPMERKINGEN	18

1 KERN VAN HET ONTVANKELIJKHEIDSDEBAT

1. Milieudefensie voert deze procedure naar haar zeggen als algemeen belangactie. Zij stelt dat zij opkomt voor het algemene belang van de huidige en toekomstige Nederlandse ingezetenen bij het tegengaan van gevaarlijke klimaatverandering.¹ ING heeft in de CvA onder meer geconcludeerd dat Milieudefensie niet-ontvankelijk is in haar vorderingen.² De vorderingen van Milieudefensie leiden als zij zouden worden toegewezen niet tot vermindering van werkelijke uitstoot. De vorderingen kunnen haar achterban en het gestelde belang daarom niet baten. Daarnaast informeert Milieudefensie het publiek waarvoor zij stelt op te komen op onjuiste wijze over deze procedure, de ingestelde vorderingen, en de gevolgen daarvan voor de betrokkenen.³
2. Op instructie van de rechtbank reageerde Milieudefensie bij akte van 27 mei 2026 (de "**MD Akte-O**") op ING's ontvankelijkheidsverweer.⁴ Milieudefensie stelt dat de WAMCA slechts vereist *dat* een algemeen belang ingeroepen wordt, en dat de belangenorganisatie een geschikte vertegenwoordiger *in abstracto* is op het gebied van het gestelde belang. Dan is representativiteit volgens haar gegeven. Er hoeft daarom volgens Milieudefensie niet te worden getoetst of de vorderingen bij toewijzing daarvan batig kunnen zijn voor het gestelde belang. Dat zou een inhoudelijke toets zijn waarvoor geen plaats is in de ontvankelijkheidsfase, aldus nog steeds Milieudefensie. Daarnaast stelt Milieudefensie dat zij haar achterban voldoende informeert. Het zou niet vereist zijn de achterban meer of anders te informeren. Enige onjuiste uitlatingen worden volgens Milieudefensie ook voldoende 'geheeld' door andere informatie die zij publiceert, waaronder processtukken.
3. Milieudefensie bepleit daarmee een volledig uitgekledde ontvankelijkheidstoets. Na het enkel stellen van een algemeen belang omwille van ontvankelijkheid, zou het haar verder vrijstaan om dat gestelde belang in de procedure los te laten en vorderingen te formuleren die het gestelde belang niet dienen. Milieudefensie gaat de discussie over het baatvereiste bovendien uit de weg met een cirkelredenering. Zij betoogt dat haar vorderingen gericht zijn op het beëindigen van beweerd onrechtmatig handelen van ING, en om die reden al baat hebben omdat zij het beweerd onrechtmatig handelen van ING beëindigen. In deze redenering heeft iedere vordering per definitie baat. Het cruciale punt is of de vorderingen baat hebben voor het gestelde algemene belang, en dat punt is in de redenering van Milieudefensie een aanname.
4. Milieudefensie erkent zelfs dat haar vorderingen niet tot vermindering van werkelijke uitstoot leiden. Zij stelt namelijk dat ING de gevorderde reducties van

¹ Dagvaarding, nr. 79.

² Conclusie van Antwoord, hoofdstuk 13.

³ Conclusie van Antwoord, paragraaf 13.1.

⁴ ING begrijpt de instructie van de rechtbank zo dat partijen zich in hun aktes beperken tot WAMCA-ontvankelijkheid. ING handhaaft ook haar verweren op basis van artikel 3:303 BW die in een eventuele volgende fase aan bod zullen komen.

aan ING gealloceerde emissies in de sector *Residential Real Estate* (dus de hypotheek van particuliere klanten) kan behalen door klanten in acht jaar bijna de helft van hun hypothecaire leningen te laten aflossen. Dat heeft uiteraard geen effect op werkelijke uitstoot verbonden aan de woning van die klanten, nog los van het feit dat de gemiddelde huiseigenaar niet op een dusdanige snelheid zal kunnen, hoeven en willen aflossen.

5. Milieudefensie stelt dus enerzijds op te komen voor de belangen van iedereen in de Nederlandse maatschappij, maar anderzijds (a) bewerkstelligt zij met haar vorderingen geen vermindering van werkelijke uitstoot. In plaats daarvan (b) riskeren haar vorderingen allerlei onwenselijke maatschappelijke gevolgen door het bemoeilijken van verduurzaming van woningen en het eisen van onredelijke aflossingen van particulieren. Nadat ING hier in de CVA op wees, sust Milieudefensie deze zorgen richting degenen waarvoor zij stelt op te komen op haar website met de mededeling dat het wel meevalt. De gerapporteerde emissies die het betreft zouden namelijk maar 2-3% van de gerapporteerde emissies van ING zijn. Daarmee draait Milieudefensie hen een rad voor ogen: Milieudefensie's vorderingen zien immers op 100% van de gerapporteerde emissies in ING's hypotheekboek – en dus al die hypotheek en huiseigenaren.
6. ING meent dat Milieudefensie's visie over WAMCA-ontvankelijkheid niet strookt met de wet, noch getuigt van een gedegen belangenbehartiging. Deze "**ING Akte-O**" bespreekt dat nader:
 - In **hoofdstuk 2** zet ING het juridisch kader uiteen. ING licht toe dat de kwalificatie als algemeen belangactie eisers niet ontslaat van het voldoen aan het waarborgvereiste uit artikel 3:305a BW en het bijbehorende 'baatvereiste'. Ook in een algemeen belangactie moet worden getoetst of de betrokkenen gebaat kunnen zijn bij toewijzing van de ingestelde vorderingen. Als dat niet zo is, dan zijn de belangen niet adequaat vertegenwoordigd. Dat is geen inhoudelijke toets naar de kans van slagen van de vordering, maar een toets of die vorderingen, indien toegewezen, de betrokkenen kunnen baten.
 - In **hoofdstuk 3** legt ING vervolgens uit dat de belangen van de betrokkenen in deze procedure niet, althans niet wezenlijk, gebaat kunnen zijn bij toewijzing van Milieudefensie's vorderingen.
 - In **hoofdstuk 4** bespreekt ING dat het zijn van een 'adequate vertegenwoordiger' ook vergt dat de achterban juist wordt geïnformeerd. Daarnaast bespreekt ING dat Milieudefensie de betrokkenen nog steeds onjuist informeert over onder meer ING's emissies, ING's rol en de effecten van Milieudefensie's vorderingen op de betrokkenen.
7. ING concludeert in **hoofdstuk 5** dat Milieudefensie niet-ontvankelijk moet worden verklaard in haar vorderingen.

2 VORDERINGEN MOETEN HET GESTELDE BELANG KUNNEN DIENEN

8. ING heeft in haar CvA onder verwijzing naar de wetsgeschiedenis toegelicht dat het waarborgvereiste onder meer meebrengt dat (a) moet worden onderzocht of degenen waarvoor de eisende partij stelt op te komen, en het daartoe ingeroepen belang, gebaat kunnen zijn bij toewijzing van de vorderingen; en (b) een belangenorganisatie niet-ontvankelijk is als de vorderingen het gestelde belang van de achterban niet, althans niet wezenlijk, kunnen baten.⁵
9. Milieudefensie weerspreekt dit niet expliciet. Zij stelt slechts dat ING het baatcriterium onderbouwt met een verwijzing naar de wetgeschiedenis bij de WCAM en rechtspraak over artikel 3:305a (oud) BW. Zij insinueert dat die niet meer geldt onder de WAMCA.⁶ Dit is onjuist, blijkt ook de MvT:

*"[Artikel 3:305a] Lid 2 preciseert en versterkt deze ontvankelijkheidseisen nader. Zoals hierboven ook opgemerkt, is uit de literatuur (Tillema, 2016) en de consultatie gebleken dat invoering van de eis van voldoende gewaarborgde belangen er in de praktijk niet toe heeft geleid dat de ontvankelijkheid van een belangenorganisatie anders wordt getoetst. Dit voorstel maakt het mogelijk dat belangenorganisaties in de toekomst een collectieve schadevergoedingsactie kunnen instellen en kunnen worden aangewezen om exclusief op te treden voor een groep gedupeerden. Daarom heb ik besloten om dit vereiste nader in te vullen door aanvullende ontvankelijkheidsvoorwaarden te introduceren."*⁷

10. De WAMCA vult dus nader in en schaft niets af. Nu het gaat om een aanvulling van het waarborgvereiste onder artikel 3:305a (oud) BW, is ook Milieudefensie's stelling onjuist dat artikel 3:305a lid 6 BW het waarborgvereiste uit lid 1 beperkt tot enkel het representativiteitsvereiste.⁸
11. Milieudefensie stelt verder dat ING het baatvereiste "*ten onrechte poneert als een inhoudelijke toets*."⁹ Volgens Milieudefensie is het waarborgvereiste er

⁵ Conclusie van Antwoord, paragraaf 13.1.

⁶ MD Akte-O, nr. 19. In nr. 20 stelt Milieudefensie dat ING haar ontvankelijkheidsverweer volledig zou ophangen aan dit "*oude criterium*" en een verkeerde uitleg zou geven aan dat "*verouderde criterium*". Zie ook nr. 30, waarin Milieudefensie schrijft: "*Uit het voorgaande volgt bovendien dat ING dit 'baatvereiste' van artikel 3:305a lid 2 (oud) BW - voor zover dat vereiste überhaupt nog zou bestaan - ten onrechte poneert als een inhoudelijke toets.*"

⁷ Kamerstukken II 2016/17, 34 608, nr. 3 (MvT bij Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie) (uittreksel) (Productie ING-332), p. 18 (onderstreping toegevoegd). Zo ook Rb. Amsterdam 14 februari 2024, ECLI:NL:RBAMS:2024:745, r.o. 5.52: "*Zowel onder de WCAM als de WAMCA moet (dus) worden getoetst aan [...], het waarborgvereiste (waarbij de eisen zijn aangescherpt onder het nieuwe recht)*".

⁸ MD Akte-O, nr. 33. Milieudefensie lijkt ten onrechte aan te nemen dat alleen het representativiteitsvereiste resteert omdat artikel 3:305a lid 6 de eisen in artikel 3:305a lid 2 sub a t/m f en lid 5 BW in algemeen belangacties buiten toepassing stelt. Uit een uitspraak van rechtbank Den Haag volgt eveneens dat in ideële acties ook aan het waarborgvereiste moet worden voldaan en dat dit niet is beperkt tot het representativiteitsvereiste: "*[de Stichting] miskent aldus echter, dat aan de vereisten als vermeld in artikel 3:305a eerste lid en de aanhef van het tweede lid BW steeds moet worden voldaan, ook bij een ideële vordering. Op grond van deze bepalingen is voor ontvankelijkheid vereist, dat de ingestelde rechtsvordering strekt tot bescherming van gelijksoortige [...] en moeten deze belangen voldoende zijn gewaarborgd. Daarvoor moet de rechtspersoon in ieder geval voldoende representatief zijn*". Zie Rb. Den Haag 23 november 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:12811, r.o. 3.6.

⁹ MD Akte-O, nr. 30.

"uitsluitend op gericht om vast te stellen dat een organisatie een adequate vertegenwoordiger is voor de belangen waarvoor zij zegt op te komen" en is een "inhoudelijke beoordeling van (de kans van slagen van) de vorderingen en/of verweren [...] daarvoor uiteraard niet vereist en ook niet gepast."¹⁰ Dit is, naast onjuist, geen werkelijke reactie op de positie van ING.

12. De stellingen van ING strekken er immers niet toe de kans van slagen van de vorderingen van Milieudefensie te toetsen in deze fase. In plaats daarvan dient in deze fase te worden getoetst of de vorderingen van Milieudefensie, bij toewijzing daarvan, het gestelde belang zouden kunnen baten. Milieudefensie's stelling is ook niet in lijn met de wetgeschiedenis. Daaruit volgt een tweeledig doel van het waarborgvereiste, dat ziet op zowel de geschiktheid van de belangenorganisatie als de baat voor de betrokkenen:

*"De vraag of met een collectieve actie de belangen van de betrokken personen al dan niet voldoende gewaarborgd zijn, laat zich alleen per concreet geval beantwoorden. Twee centrale vragen die dan in geval van betwisting beantwoording behoeven zijn in hoeverre de betrokkenen uiteindelijk baat hebben bij de collectieve actie indien het gevorderde wordt toegewezen en in hoeverre erop vertrouwd mag worden dat de eisende organisatie over voldoende kennis en vaardigheden beschikt om de procedure te voeren."*¹¹

13. Milieudefensie meent per saldo dat de kwalificatie van deze procedure als algemeen belangactie de drempel van het waarborgvereiste sterk verlaagt, omdat het gaat om diffuse, niet-individualiseerbare belangen. Dat is, gezien het voorgaande, juist niet het geval. Milieudefensie heeft bovendien de rechtbank verzocht de formele mogelijkheid tot een opt-out in deze procedure niet toe te passen en geeft daarvoor als reden dat men zich hoe dan ook niet aan de gevolgen van deze procedure kan onttrekken.¹²
14. Milieudefensie pretendeert kortom in deze algemeen belangactie alle huidige en toekomstige generaties Nederlanders te vertegenwoordigen, staat niemand toe zich aan die vertegenwoordiging te onttrekken en biedt niet eens de waarborg dat haar procedure het gestelde algemeen zou kunnen baten. ING acht dat rechtens onjuist en niet passend. Het baatvereiste dient onder deze omstandigheden juist – en zelfs indringender – te worden getoetst om enige mate van bescherming te bieden.
15. Dat de vertegenwoordigende partij een lange staat van dienst heeft, of dat zij in beginsel een geschikte organisatie zou zijn,¹³ doet aan het voorgaande niet af. De wetgever overwoog dat voor de vraag of betrokkenen baat hebben bij de collectieve actie, zelfs de mogelijkheid van tenuitvoerlegging van een toewijzend

¹⁰ MD Akte-O, nr. 60.

¹¹ *Kamerstukken II* 2011/12, 33 126, nr. 3 (MvT bij Wet tot wijziging van de Wet collectieve afwikkeling massaschade) (uittreksel) (onderstreeping toegevoegd) (Productie ING-334), p. 12.

¹² Dagvaarding, nr. 171 en MD Akte-O, nr. 83. Het gaat om feitelijke, processuele en materieel juridische gevolgen.

¹³ Zoals Milieudefensie bepleit in MD Akte-O, nr. 39.

vonnis relevant is.¹⁴ Als de wetgever zelfs al een toetsing voorstaat in de WAMCA-ontvankelijkheidsfase van een zodanig formeel punt als de mogelijkheid van tenuitvoerlegging, dan dient de baat van de vorderingen uiteraard ook te worden getoetst, ongeacht de 'geschiktheid' van de formele eiser. Dat is geen 'inhoudelijke' toets van de gegrondheid van de vorderingen, maar van de vraag of met de vorderingen het gestelde algemeen belang wordt gewaarborgd.

16. Ten overvloede: het is niet ongebruikelijk dat de rechter in de WAMCA-ontvankelijkheidsfase enige inhoudelijke toets toepast. Zo beoordeelt de rechter in het kader van de summierlijk ondeugdelijkheid (artikel 1018c lid 5 sub c Rv) bijvoorbeeld of de vorderingen een feitelijke grondslag hebben¹⁵ en of de gestelde feiten tot toewijzing van de betreffende vordering kunnen leiden.¹⁶ In het kader van het gelijksoortigheidsvereiste gaat de rechter na of hij zodanig kan abstraheren van de bijzonderheden van individuele gevallen dat de uiteindelijke beoordeling niet anders zou kunnen uitvallen dan in een individueel geval. Dit kan een beoordeling van de vordering vergen, bijvoorbeeld om vast te stellen dat de betreffende schade niet van individuele aard is. Op eenzelfde wijze vergt ook het waarborgvereiste een zekere beoordeling van de mate waarin de voorliggende vordering(en) het gestelde belang kunnen baten.

3 MILIEUDEFENSIE'S VORDERINGEN DIENEN HET BELANG VAN VERMINDERING VAN WERKELIJKE UITSTOOT NIET

3.1 Deze procedure gaat over werkelijke vermindering van uitstoot

17. Volgens Milieudefensie vraagt zij "*ten behoeve van huidige en toekomstige generaties Nederlandse ingezetenen rechtsbescherming tegen het alomvattende gevaar van klimaatverandering*". In de MD Akte-O stelt Milieudefensie dat "*het beperken van klimaatverandering valt of staat met het beperken van de totale hoeveelheid emissies naar de atmosfeer.*"¹⁷ Ook in haar Dagvaarding maakte zij duidelijk dat het haar te doen is om het beperken van fysieke uitstoot, nu "*evident [zou zijn] dat uitsluitend een absolute reductie van broeikasgasuitstoot het gevaar van klimaatverandering kan beperken*".¹⁸ Ook Milieudefensie's beroep op transitie-scenario's van het IEA en IPCC bevestigt dit. Die scenario's zien immers

¹⁴ Kamerstukken II 2011/12, 33 126, nr. 3 (MvT bij Wet tot wijziging van de Wet collectieve afwikkeling massaschade) (uittreksel) (onderstreping toegevoegd) (Productie ING-334), p. 12: "*Bij de vraag in hoeverre betrokkenen uiteindelijk baat hebben bij de collectieve actie ingesteld tegen een buitenlandse gedaagde, is van groot belang of een veroordelend vonnis daadwerkelijk ten uitvoer kan worden gelegd.*" Er zijn nog veel meer redenen waarom de vorderingen van Milieudefensie niet uitvoerbaar zijn, zoals uitgelegd in de Conclusie van Antwoord in paragraaf 13.2.4, waaronder het ontbreken van methodologieën.

¹⁵ Rb. Amsterdam 14 februari 2024, ECLI:NL:RBAMS:2024:745, r.o. 5.102.

¹⁶ Rb. Amsterdam 17 juli 2024, ECLI:NL:RBAMS:2024:4264, r.o. 5.20.16. Samengevat vorderde de eiser in deze zaak schadevergoeding wegens vrees voor een AVG-inbreuk. De rechtbank overwoog dat voor schadevergoeding is vereist dat de inbreuk vaststaat en de enkele vrees voor een inbreuk onvoldoende is. De rechtbank oordeelde vervolgens dat de vorderingen summierlijk ondeugdelijk waren.

¹⁷ MD Akte-O, nr. 58.

¹⁸ Dagvaarding, nr. 1112 (onderstreping toegevoegd).

ook op vermindering van werkelijke, fysieke, uitstoot.¹⁹ Kortom, Milieudefensie neemt het terugdringen van fysieke uitstoot als uitgangspunt en roept *dat* algemene belang van haar achterban in om toegang tot de rechter te krijgen.

18. Vervolgens, echter, wijzigt Milieudefensie dat belang waar het de vraag betreft of haar vorderingen de achterban kunnen baten. Het zou er dan om gaan de "*deelverantwoordelijkheid van ING als grote systeembank bij het helpen voorkomen van gevaarlijke klimaatverandering en de cruciale rol van de financiële sector in dit verband*" vast te doen stellen. Volgens Milieudefensie is "[d]e inzet van deze procedure [...] de vaststelling dat ING een rechtsplicht heeft die ING dreigt te schenden, zodat de vorderingen toewijsbaar zijn."²⁰
19. Milieudefensie gaat daarmee niet in op de vraag of haar vorderingen het gestelde algemene belang kunnen baten, en dus of haar vorderingen leiden tot een vermindering van fysieke uitstoot. In plaats daarvan focust zij zich slechts op een (beperkter) beweerd belang dat in de vorderingen zelf gelegen is. Milieudefensie gaat daarmee de voor de ontvankelijkheidsfase voorliggende vraag uit de weg: kunnen de vorderingen het ingeroepen belang baten? Met haar beroep op 'deelverantwoordelijkheden' neemt zij zonder meer aan dat haar vorderingen het gestelde algemene belang ten goede komen. Milieudefensie stelt immers dat ING een deelverantwoordelijkheid zou hebben bij "*het helpen voorkomen van gevaarlijke klimaatverandering*".²¹ Milieudefensie neemt daarbij dan kennelijk als uitgangspunt aan dat haar vorderingen het "*voorkomen van klimaatverandering*" zouden kunnen "*helpen*". Dat is nu juist niet het geval. ING heeft dat zeer uitgebreid onderbouwd in de CvA, met name in hoofdstuk 11.
20. Milieudefensie's verweer is een cirkelredenering. Zij neemt zoals gezegd aan dat het reduceren van op papier gerapporteerde emissies leidt tot een verlaging van werkelijke fysieke uitstoot. Op basis van die aanname stelt Milieudefensie verschillende vorderingen in, uitsluitend gericht op het reduceren van op papier gerapporteerde emissies. Die vorderingen zouden volgens Milieudefensie moeten worden toegewezen, omdat op ING een verplichting zou rusten op papier gerapporteerde emissies te reduceren. Die verplichting zou op haar rusten, omdat een reductie van op papier gerapporteerde emissies batig zou zijn voor het reduceren van werkelijke emissies. Dat in werkelijkheid een verlaging van gerapporteerde emissies niet leidt tot een verlaging van fysieke uitstoot, zou volgens Milieudefensie irrelevant zijn.

¹⁹ Zie bijvoorbeeld Dagvaarding, hoofdstuk XIV.2 "*De mondiale opgave*" en meer in het bijzonder nrs. 911-915.

²⁰ MD Akte-O, nr. 30. Milieudefensie beroept zich op dit punt in haar MD Akte-O, nr. 18 op het advies van het Internationaal Gerechtshof van 23 juli 2025. Dit advies spreekt zich echter uit over de verplichtingen van staten naar internationaal recht. Het stelt vast dat het primair aan staten is om uitstoot te verminderen. Hieruit volgt geen deelverantwoordelijkheid voor een individuele onderneming en de verwijzing naar de opinie kan daarom ook niet dienen ter onderbouwing van voldoende baat in het kader van ontvankelijkheid in deze procedure.

²¹ MD Akte-O, nr. 30.

21. Uit de stellingen van Milieudéfensie volgt slechts dat de vorderingen batig zouden kunnen zijn aan het nakomen van de door Milieudéfensie gestelde Beweerdelijke Rechtsplichten tot het verminderen van op papier gerapporteerde emissies. Dat leidt niet tot minder werkelijke uitstoot. Daarmee baten de vorderingen niet het gestelde algemene belang van huidige en toekomstige generaties Nederlanders van het tegengaan van klimaatverandering door verlaging van fysieke uitstoot.²² Het valt niet in te zien dat huidige en toekomstige generaties Nederlanders enige baat hebben bij het enkele feit dat in de boeken van ING meer of minder emissies worden gerapporteerd.
22. Milieudéfensie hanteert deze argumentatielijn ook in de cassatie die zij voert tegen Shell, maar dan in het kader van de gegrondheid van de vorderingen en dus effectiviteit in het kader van de door haar gehanteerde gevaarzettingsleer. Zij stelt daar dat een reductiebevel jegens Shell zonder meer effectief is, omdat het er simpelweg voor zorgt dat de gerapporteerde uitstoot van Shell vermindert.²³ Of dat vervolgens enig effect heeft in de vermindering van werkelijke uitstoot van broeikasgassen doet volgens haar niet ter zake. En dat terwijl het hof juist ook om die reden de vorderingen tegen Shell afwees:

*"Het is in dit geval niet komen vast te staan dat een inkrimping van de wederverkoopactiviteiten van Shell Trading, zal leiden tot een vermindering van de uitstoot van CO2. Omdat dit laatste juist is wat Milieudéfensie c.s. willen bereiken met het door hen gevorderde reductiebevel, is de conclusie dat een dergelijk bevel ten aanzien van scope 3 emissies niet effectief is en Milieudéfensie c.s. daarom geen belang hebben bij hun vordering."*²⁴

23. Het hof wees in dat arrest ook de door Milieudéfensie gestelde 'signaalfunctie' af.²⁵ De in deze zaak gestelde 'effectiviteit' is dus al van de hand gewezen, juist op de grond van gebrek aan belang van Milieudéfensie – en dus haar achterban – bij vorderingen die niet tot doel hebben om gerapporteerde maar werkelijke uitstoot verminderen. Milieudéfensie maakte de onderhavige procedure tegen ING aanhangig nadat het hof Den Haag arrest had gewezen in de procedure tussen Milieudéfensie en Shell. De stand van het recht bij het aanbrengen van deze procedure was daarom (en is nog steeds) dat de vorderingen van Milieudéfensie tegen een olie en gasbedrijf niet gegrond zijn omdat zij als ineffectief worden beschouwd. Tegen die stand is nog veel minder aannemelijk dat diezelfde vorderingen tegen een bank wél batig zouden zijn aan het gestelde belang op zodanige wijze dat zij de WAMCA-ontvankelijkheidstoets doorstaan.

²² Milieudéfensie meent bovendien dat een verklaring voor recht zich kan richten op haarzelf en niet de personen waarvoor zij stelt op te komen. ING handhaaft de stellingen hierover.

²³ Schriftelijke toelichting Milieudéfensie in de procedure tussen Milieudéfensie c.s. en Shell plc (uittreksel) (Productie ING-349), paragraaf VII.4, nr. 1181-1183, en in het bijzonder nr. 1183 waarin Milieudéfensie stelt dat haar vorderingen ook afdoende effectief zouden zijn als "*Shell de reductieverplichting enkel zou nakomen door een verkoopvermindering (en niet ook (deels) via een productievermindering of anderszins)*".

²⁴ Gerechtshof Den Haag, 12 november 2024, ECLI:NL:GHDHA:2024:2099, r.o. 7.110.

²⁵ Gerechtshof Den Haag, 12 november 2024, ECLI:NL:GHDHA:2024:2099, r.o. 7.109: "*Een mogelijke signaalfunctie van een reductiebevel voor andere fossiele investeerders is te speculatief, en staat in te ver verwijderd verband met de gestelde onrechtmatige gedraging van Shell, om als belang bij het reductiebevel te kunnen dienen.*"

Van Milieudéfensie mocht worden verwacht dat zij nader had geconcretiseerd hoe haar vorderingen het ingeroepen algemeen belang zouden kunnen baten.

24. Kennelijk heeft Milieudéfensie, ook na het Shell arrest, ING hoe dan ook voor de rechter willen dagen, zonder verder uit te diepen hoe haar vorderingen degenen voor wier belangen zij stelt op te komen, baten. Milieudéfensie wijst er in haar akte op dat de verscherpte ontvankelijkheidseisen van de WAMCA "*ertoe [dienen] te voorkomen dat een collectieve (schadevergoedings)actie [...] lichtvaardig of uitsluitend met het doel de wederpartij te schaden [wordt gebruikt].*"²⁶ De vraag rijst daarmee of Milieudéfensie deze procedure enkel beschouwt als onderdeel van een campagne of dat zij werkelijk meent dat haar vorderingen batig kunnen zijn aan het door haar gestelde belang. Als dat laatste het geval is, dan had het op haar weg gelegen dat te onderbouwen. Dat geldt eens te meer in het licht van haar uitlatingen over de gevolgen van haar vorderingen ten aanzien van *Residential Real Estate*, te weten de hypotheekportefeuille van ING.

3.2 Milieudéfensie's positie over haar vorderingen ten aanzien van *Residential Real Estate* erkent dat niet aan het baatvereiste is voldaan

25. In haar akte erkent Milieudéfensie dat de gerapporteerde emissies in de sector *Residential Real Estate* kunnen worden gereduceerd door het aflossen van hypotheekleningen.²⁷ Deze sector omvat de hypothecaire leningen die ING verstrekt aan particuliere klanten. Als die klanten hun hypotheek aflossen, zou ING volgens Milieudéfensie dus aan de reductievordering in deze sector kunnen voldoen. Het aflossen van een hypotheek leidt uiteraard niet tot enige vermindering van werkelijke emissies van de betrokken woning. Milieudéfensie stelt verder dat ING verdere reducties kan behalen door zich "*bij nieuw te verstrekken hypotheekleningen vervolgens [te] richten op de verdere verduurzaming van haar hypotheekportefeuille*" door, bijvoorbeeld, "*leningen aan te bieden met gunstige voorwaarden voor verduurzaming, samen met advies en begeleiding*".²⁸ Deze positie is om vele redenen opmerkelijk.

- Hypotheekleningen hebben een looptijd tot wel 30 jaar. Dat is dus een (veel) langere looptijd dan wat Milieudéfensie lijkt te accepteren. Die langere looptijd dient onder meer het belang van klanten: hypotheekleningen met een significant kortere looptijd zouden het voor veel huishoudens onmogelijk maken een hypothecaire lening af te sluiten, omdat de jaarlijkse aflossingen dan significant zouden stijgen.
- Tegen die achtergrond vraagt ING zich af of Milieudéfensie werkelijk meent dat de inwoners van Nederland die een hypotheek hebben bij ING gemiddeld de gevorderde 40,5% van de uitstaande hoofdsom kunnen

²⁶ MD Akte-O, nr. 31.

²⁷ MD Akte-O, nr. 71.

²⁸ MD Akte-O, nr. 71.

aflossen in acht (8) jaar (i.e. van 2022 naar 2030), nog los van bijkomende kosten zoals rente. ING kan haar klanten daar niet toe dwingen – en wil dat ook niet. Zelfs als ING dat zou eisen, dan zou dat haar klanten schaden. Dit kan hen hoe dan ook niet batig zijn.

- Het aflossen van hypotheekleningen vermindert de uitstoot van een huishouden uiteraard niet. Het reduceert enkel de door ING gerapporteerde emissies. De vorderingen – en de door Milieudefensie zelf gesuggereerde aflossing als wijze van het voldoen daaraan – baten het gestelde belang niet. Als alternatief zou ING hypotheekleningen kunnen bundelen en doorverkopen. De gerapporteerde emissies verdwijnen ook in dit geval weliswaar uit het boek van ING, maar de uitstoot van huishoudens vermindert er evenmin door.²⁹ Ook om deze reden ontbreekt dus enige baat van de vorderingen aan het gestelde belang.

26. Met de stelling van Milieudefensie dat de gerapporteerde emissies afnemen als alle hypotheekklanten hun hypotheek aflossen, negeert Milieudefensie ook dat de emissie-intensiteit daardoor niet zou dalen in lijn met de gevorderde percentages. Dus zelfs als alle klanten al op het door Milieudefensie voorgestane tempo hun hypotheek aflossen, zouden alsnog verdere reducties van gerapporteerde emissies moeten worden afgedwongen. De verdere 'oplossing' van Milieudefensie, namelijk het met nieuw te verstrekken hypotheekleningen inzetten op verdere verduurzaming, miskent eveneens de eigen vorderingen van Milieudefensie en de realiteit. Zelfs als wordt aangenomen dat alle bestaande hypotheekklanten gemiddeld in acht jaar 40,5% van hun uitstaande hypotheekbedrag zullen hebben afgelost waardoor ING's gerapporteerde emissies (maar dus niet werkelijke emissies) navenant zijn gedaald, dan kan ING tot 2030 geen enkele gerapporteerde emissie meer toevoegen aan haar hypotheekportefeuille, noch in absolute zin, noch op intensiteits-basis.

27. Het verstrekken van nieuwe hypothecaire leningen leidt altijd tot een toename van gerapporteerde emissies omdat iedere woning in Nederland emissies met zich brengt.³⁰ De gerapporteerde emissies stijgen nóg harder bij financiering van die huizen waar een effectieve verduurzaming (en benodigde financiering) zich op zou moeten richten, namelijk de huizen met hogere uitstoot en lagere energielabels. ING zou juist die huizen niet meer mogen financieren van Milieudefensie, omdat ING's gerapporteerde emissies dan weer stijgen boven de percentages aan absolute en intensiteits-gebaseerde emissies die Milieudefensie vordert. Er zal om deze redenen geen sprake kunnen zijn van 'nieuw te verstrekken hypotheekleningen'. Dat betekent dus ook dat er geen financiering beschikbaar zal zijn vanuit ING voor die (miljoenen) woningen. De vorderingen van Milieudefensie leiden dus niet alleen *niet* tot een verlaging van werkelijke

²⁹ Conclusie van Antwoord, nr. 690. Zie verder Conclusie van Antwoord, nr. 685 e.v.
³⁰ Zelfs voor woningen met een A-label zal een bank nog emissies rapporteren, zie bijvoorbeeld <https://www.rijksoverheid.nl/themas/klimaat-milieu-en-natuur/energielabel-woningen-en-gebouwen/energielabel-woning> (bezoekt op 22 juni 2026).

uitstoot, maar bemoeilijken dat zelfs. In de hele zaak miskent Milieudefensie volledig dat iedere financiering die ING verstrekt die uiteindelijk batig is aan het doel van vermindering van werkelijke uitstoot (in welke sector dan ook), voor ING tot een toename van gerapporteerde emissies leidt en dus bij toewijzing van de vorderingen van Milieudefensie niet mogelijk is. Het hier besproken voorbeeld van hypotheekleningen voor woningen maakt duidelijk hoe ondoordacht de vorderingen van Milieudefensie zijn en hoe zij het algemeen belang én het belang van ING's klanten niet baten.

28. Opvallend is ook dat Milieudefensie op een andere plek in de MD Akte-O stelt dat de intensiteitsvorderingen "*bewerkstell[en] dat de absolute reductie die door absolute reductiedoelen wordt bereikt niet louter wordt behaald door het stopzetten van financiering*".³¹ Dat staat haaks op de uitleg van Milieudefensie dat hypotheekklanten geen negatieve gevolgen zullen ondervinden omdat de gerapporteerde emissies door aflossing reeds zouden afnemen.³² Aflossing leidt immers tot reductie van ING's gerapporteerde absolute emissies, maar niet (en zeker niet noodzakelijkerwijs) tot een reductie in emissie-intensiteit. Er zijn dus kennelijk meer maatregelen nodig, met de gevolgen van dien.
29. Kortom, de stelling van Milieudefensie dat er "*ruime mogelijkheden*" zijn voor ING om emissies te reduceren die ING rapporteert over haar hypotheekportefeuille, is een slag in de lucht. De stellingen die zij inneemt over die 'mogelijkheden', leggen bloot dat Milieudefensie de aard van haar vorderingen en de transitiemogelijkheden van de Nederlandse woningmarkt niet onderkent, noch onderkent hoe die transitie zich vertaalt naar de gerapporteerde emissies van een bank.³³ In de CvA en beide aktes is nu veel aandacht besteed aan de sector *Residential Real Estate*. Dat voorbeeld illustreert dat de vorderingen niet leiden tot enige vermindering van werkelijke uitstoot en dus niet batig zijn aan het gestelde belang.
30. Milieudefensie werd nu, omdat ING in de CvA problemen specifiek in deze sector aankaartte, gedwongen inzicht te verschaffen in de aannames en visies die ten grondslag liggen aan haar vorderingen voor deze sector. Een enigszins concreet en gedetailleerd debat over hoe haar vorderingen het gestelde belang baten, legt dus direct fundamentele gebreken bloot en toont hoe weinig Milieudefensie de belangen van degenen voor wie zij stelt op te komen, werkelijk in het oog heeft. Dergelijke fundamentele gebreken spelen ook ten aanzien van alle andere sectoren en ten aanzien van die vorderingen als geheel, zoals ING in haar CvA ook heeft besproken.³⁴ ING heeft nog geen kennis van de aannames en visies

³¹ MD Akte-O, nr. 58.

³² MD Akte-O, nr. 71.

³³ Nog los van het feit dat ING opties zoals die door Milieudefensie genoemd allang uitvoert: klanten kunnen tegen gunstiger voorwaarden financiering aantrekken voor verduurzaming. Zie bijvoorbeeld de website van ING: <https://www.ing.nl/particulier/hypotheek/duurzaam-wonen> en <https://www.ing.nl/particulier/lenen/informatie-over-lenen/duurzaamheidslening> (bezocht op 22 juni 2026). ING kan mensen echter niet dwingen deze producten af te nemen.

³⁴ Conclusie van Antwoord, hoofdstuk 11. Zie bijvoorbeeld paragraaf 11.5 waarin ter illustratie ook de maatschappelijke gevolgen voor de '*Electricity and heat*' worden besproken.

die Milieudefensie heeft over hoe ING de reducties in andere sectoren volgens Milieudefensie zou moeten kunnen bewerkstelligen. Milieudefensie heeft daar immers geen inzicht in gegeven in haar Dagvaarding. Dat een overzichtelijke sector als *Residential Real Estate* al zulke onrealistische en ondoordachte opvattingen blootlegt, die evident niet tot vermindering van werkelijke uitstoot leiden, is echter voldoende om te concluderen dat ook Milieudefensie's andere vorderingen degenen voor wie zij stelt op te komen, niet baten. Voor al haar vorderingen, en de combinatie van de vorderingen, geldt daarom eveneens dat Milieudefensie niet ontvankelijk is omdat deze niet voldoen aan het baatvereiste.

3.3 Het tegengaan van klimaatverandering – "uitsluitend" mogelijk door vermindering van fysieke uitstoot – wordt niet gediend

31. Zoals gezegd meent Milieudefensie ten onrechte dat voor haar ontvankelijkheid niet van belang is of de vorderingen het gestelde belang kunnen dienen. ING heeft een uitgebreide toelichting gegeven over het feit dat de vorderingen en de personen voor wie Milieudefensie stelt op te komen. Milieudefensie verdraait dat tot het "*verschuilen achter het gedrag van anderen*".³⁵ Dat doet geen recht aan wat ING heeft uitgelegd in de CvA.
32. In haar CvA heeft ING uitgelegd dat voor het terugdringen van uitstoot brede maatschappelijke transities nodig zijn binnen een overkoepelende klimaattransitie.³⁶ Deze transities kunnen enkel worden bewerkstelligd met voldoende kapitaal. Dat kapitaal zal moeten worden verschaft door investeerders die bereid zijn te investeren in verduurzaming. Het rapporteren van emissies als zodanig, zegt niets over de 'kwaliteit' van die emissies. Dat kunnen emissies zijn van klanten die al bezig zijn te verduurzamen, of emissies van klanten die, in plaats van elektriciteit die met kolen is opgewekt, elektriciteit gebruiken die is opgewekt met aardgas of met windkracht of zonlicht, of van klanten die bereid zijn te verduurzamen maar nog niet kunnen, of dat al voor een goed deel hebben gedaan.
33. ING besprak daarbij dat de vorderingen van Milieudefensie niet zullen leiden tot vermindering van uitstoot en versterking van die transities. In tegendeel, die vorderingen riskeren juist het bemoeilijken daarvan.³⁷ De vorderingen van Milieudefensie passen dus niet bij de visie van velen,³⁸ waaronder wetgevers,³⁹ over hoe de overkoepelende klimaattransitie moet plaatsvinden. Zij passen ook niet bij de rol die banken daarin kunnen spelen, onder meer omdat zij ertoe kunnen leiden dat klanten geen toegang meer hebben tot financiers die bereid zijn te investeren in verduurzaming.

³⁵ MD Akte-O, nr. 30. Zij doet dat overigens niet alleen in haar akte, maar ook op haar website – wat wederom een voorbeeld is van het onjuist informeren van het publiek, zoals besproken in hoofdstuk 4.

³⁶ Conclusie van Antwoord, hoofdstuk 11.

³⁷ Conclusie van Antwoord, hoofdstuk 11.

³⁸ Conclusie van Antwoord, hoofdstuk 10.

³⁹ Conclusie van Antwoord, hoofdstuk 9.

34. Kortom, Milieudefensie beroept zich enkel op een belangenbehartigingsrol waar zij een algemeen belangactie wenst in te stellen, maar die rol laat zij los bij het formuleren van haar vorderingen. De vorderingen kunnen bij toewijzing niet leiden tot werkelijke vermindering van fysieke uitstoot. Daardoor is Milieudefensie niet-ontvankelijk in haar vorderingen.

4 MILIEUDEFENSIE BLIJFT DE PERSONEN VOOR WIER BELANGEN ZIJ STELT OP TE KOMEN, ONJUIST INFORMEREN

4.1 Milieudefensie moet het publiek op juiste wijze informeren

35. In haar CvA heeft ING toegelicht dat Milieudefensie haar achterban verkeerd voorlicht. ING noemde als voorbeeld uitlatingen op de website van Milieudefensie dat deze procedure beweerdelijk niet zou gaan over, en geen gevolgen zou hebben voor, de hypotheek van klanten van ING. Ook geeft Milieudefensie een verkeerde voorstelling van zaken waar zij stelt dat haar zaak gaat over de uitstoot "van" ING alsof ING de betreffende broeikasgassen uitstoot. De bezwaren van ING tegen de communicatie van Milieudefensie zien daarmee dus niet op punten die onderwerp zijn van het partijdebat tussen partijen. Het staat Milieudefensie vrij haar eigen visie over die twistpunten te communiceren, maar Milieudefensie moet geen informatie verspreiden die objectief gezien feitelijk onjuist is of nalaten informatie te geven die wel noodzakelijk is voor de betrokkenen om een goed begrip te krijgen van de vorderingen. Die informatie is materieel om te beslissen de actie al dan niet te steunen.
36. Milieudefensie verweert zich opnieuw met het punt dat "*uitsluitend*" van belang zou zijn of Milieudefensie "*kan worden gezien als een adequate vertegenwoordiger*" en irrelevant is of "*er in kwantitatieve zin voldoende mensen zijn die het eens zijn met de collectieve actie*".⁴⁰ Dit reageert niet op de stelling van ING dat Milieudefensie in deze procedure onvoldoende representatief is in *kwantitatieve* zin. Milieudefensie weerspreekt niet dat van een 'adequate' vertegenwoordiger mag worden verwacht dat hij juiste en volledige informatie verstrekt. Milieudefensie stelt slechts dat "*uitgebreide informatievoorziening*" als zodanig geen vereiste is.⁴¹ Dat miskent het in de rechtspraak (verder) ontwikkelde criterium dat niet enkel de hoeveelheid communicatie van belang is, maar dat aan de hand van kwalitatieve elementen de representativiteit van een organisatie moet worden beoordeeld. Hoe een organisatie de betrokkenen informeert over haar procedure en de gevolgen daarvan, is een van de elementen waaraan wordt getoetst of de organisatie geschikt is.
37. ING verwees in haar CvA onder meer naar de FNV-uitspraak.⁴² Daarin oordeelde de rechtbank dat het de betrokkenen onder meer duidelijk moet zijn "*of en in hoeverre de [...] vorderingen op hen betrekking hebben en welke positieve én*

⁴⁰ MD Akte-O, nr. 42.

⁴¹ MD Akte-O, nr. 45.

⁴² Conclusie van Antwoord, nr. 738.

negatieve gevolgen toewijzing daarvan voor hen kan hebben."⁴³ Milieudefensie vindt die uitspraak irrelevant, omdat de zaak "om een zeer specifieke situatie ging" en de mogelijke gevolgen "in het geheel niet [spelen] in een algemeen belangactie, die naar zijn aard geen betrekking heeft op individualiseerbare belangen van groepsleden."⁴⁴ Milieudefensie licht deze stelling niet nader toe. De overwegingen uit de FNV-zaak kunnen echter uiteraard breder worden toegepast. Dat is zeker het geval waar de eiser, zoals Milieudefensie hier, procesfinanciering ophaalt bij individuen (de teller staat op ongeveer EUR 150.000 van in totaal 2.431 personen).⁴⁵ Zij stelt bovendien dat 30.000 mensen zich als 'mede-eiser' hebben aangesloten bij deze procedure.

38. Ook gaat Milieudefensie eraan voorbij dat de potentieel negatieve gevolgen van haar vorderingen wel degelijk individualiseerbaar zijn. Milieudefensie moet over dat laatste waarheidsgetrouw informeren. Milieudefensie stelt vervolgens, zonder onderbouwing, dat geen reden bestaat om aan te nemen dat de achterban van Milieudefensie haar vorderingen niet zou steunen of over onvoldoende informatie zou beschikken.⁴⁶ Milieudefensie zou namelijk allerlei informatie verschaffen en bovendien processtukken integraal beschikbaar stellen. ING bespreekt deze onjuiste stellingen in paragraaf 4.2 hierna. Ook hier geldt in ieder geval dat als Milieudefensie zich op het vlak van informatieverschaffing ongebonden acht, en er ook geen opt-out mogelijkheid bestaat in dit type procedures, temeer door de rechter getoetst moet worden of aan het baat-vereiste in voldaan.

4.2 De informatie op Milieudefensie's bijgewerkte website is nog steeds onjuist

39. Milieudefensie stelt dat zij het bredere publiek voortdurend op de hoogte houdt en voldoende informeert over deze procedure. Milieudefensie betwist dat de informatie die zij op haar website publiceert, onjuist is.⁴⁷
40. ING legt hierna uit dat (i) de informatie van Milieudefensie over de hypotheekportefeuille van ING nog altijd onjuist is en (ii) de website van Milieudefensie nog altijd onjuiste informatie bevat over ING als ware het ING zelf die broeikasgassen uitstoot die zij in werkelijkheid rapporteert als Scope 3 emissies. ING zal ook ingaan op verschillende wijzigingen die Milieudefensie vlak voor het indienen van haar akte heeft doorgevoerd. Dit laat zien dat Milieudefensie met haar informatievoorziening geen werkelijke beoordeling van haar procedure faciliteert en het bredere publiek dus niet in staat stelt een beslissing te nemen over het al dan niet verlenen van steun aan deze procedure.

Informatie Milieudefensie over hypotheekportefeuille ING nog steeds onjuist

⁴³ Rb. Oost-Brabant 3 januari 2024, ECLI:NL:RBOBR:2024:5, r.o. 6.19.

⁴⁴ MD Akte-O, nr. 49.

⁴⁵ Milieudefensie, 'Help ons de klimaatzaak tegen ING te winnen' (uitdraai van 22 juni 2026) (Productie ING-350).

⁴⁶ MD Akte-O, nr. 43.

⁴⁷ MD Akte-O, paragraaf 3.4.

41. In haar CvA wees ING erop dat Milieudefensie haar achterban ten onrechte voorhoudt dat hypotheekklanten geen negatieve gevolgen zullen ondervinden van de vorderingen.⁴⁸ Milieudefensie lijkt dat te betwisten. Tegelijkertijd stelt Milieudefensie dat zij naar aanleiding van ING's CvA de "*informatie over de vordering ten aanzien van de hypotheekportefeuille*" [heeft] *aangevuld*".⁴⁹ Zij verwijst daarbij naar een specifieke webpagina waarop zij de CvA bespreekt.⁵⁰
42. Milieudefensie vermeldt daarbij niet dat zij in de specifieke Q&A waar ING's klacht op zag, die te vinden is op een *andere* webpagina dan degene die Milieudefensie aanhaalt, de verwijzing naar hypotheek heeft weggehaald:

14. IK BEN KLANT BIJ ING. IS MIJN (SPAAR)GELD NOG WEL VEILIG?

Onze Klimaatzaak tegen ING gaat over het klimaatbeleid en de uitstoot van ING. We focussen ons niet **op het spaargeld of de hypotheek** van burgers zoals jij.

*Website Milieudefensie voor indiening CvA ING*⁵¹

14. IK BEN KLANT BIJ ING. IS MIJN (SPAAR)GELD NOG WEL VEILIG?

Onze Klimaatzaak tegen ING gaat over het klimaatbeleid en de uitstoot van ING. We focussen ons niet **op het spaargeld** van burgers zoals jij.

*Website Milieudefensie na indiening CvA ING*⁵²

43. Milieudefensie heeft daarnaast onjuistheden aan haar website toegevoegd. Zij schrijft na ontvangst van de CvA dat ING "*doet [...] alsof*" deze procedure haar klanten "*hard gaat raken*". Kennelijk is Milieudefensie het daar niet mee eens. Zij weersprekt dit door te stellen dat haar vorderingen met betrekking tot hypotheek maar een klein deel van "*ING's uitstoot*" zouden beslaan.⁵³

Verder doet ING alsof Milieudefensie's Klimaatzaak ING-klanten, en zeker mensen met een hypotheek bij ING, hard gaat raken.

> Maar slechts 2-3% van ING's uitstoot is gelinkt aan hypotheek.

44. Dit is geen reactie op het standpunt van ING. Het is niet relevant wat de relatieve omvang van de hypotheekportefeuille van ING is ten opzichte van het geheel. Milieudefensie vordert reducties van de gehele sector *Residential Real Estate* en raakt dus met haar vorderingen 100% van de hypotheekklanten van ING. Milieudefensie vordert immers dat ING's gerapporteerde emissies ten aanzien

⁴⁸ Conclusie van Antwoord, nr. 745 e.v.

⁴⁹ MD Akte-O, voetnoot 59.

⁵⁰ Namelijk de webpagina: <https://milieudefensie.nl/actueel/dit-is-ings-reactie-op-onze-dagvaarding>.

⁵¹ Milieudefensie, 'Veelgestelde vragen over onze klimaatzaak tegen ING' (uitdraai van 21 januari 2026) (Productie ING-195), onder vraag 14 (markering toegevoegd).

⁵² Milieudefensie, 'Veelgestelde vragen over onze klimaatzaak tegen ING' (uitdraai van 22 juni 2026) (Productie ING-351), onder vraag 14 (markering toegevoegd).

⁵³ Milieudefensie, 'Dit is de reactie van ING op onze dagvaarding' (uitdraai van 22 juni 2026) (Productie ING-352).

van die portefeuille in absolute zin met 40,5% (2030), 66,2% (2035), 83,7% (2040) en 97,6% (2050) moeten zijn gereduceerd. Het is misleidend om het publiek het bos in te sturen met de mededeling dat die emissies dan – beweerdelijk⁵⁴ – 2-3% van het totaal zouden betreffen.

45. De uitgebreidere reactie is eveneens misleidend en onjuist:⁵⁵

15. ALS ING AAN MILIEUDEFENSIE'S EISEN VOLDOET, BETEKENT DIT DAN IETS VOOR MIJN HYPOTHEEK?

Slechts 2-3% van ING's uitstoot is gelinkt aan de hypotheek van de bank. De overgrote meerderheid van ING's uitstoot is dus gelinkt aan het feit dat ING geld steekt in vervuilende bedrijven, zoals olie- en gasbedrijven. Als de bank aan onze hoofdeisen wil voldoen, dan moet ING dus focussen op zijn financiering van vervuilende bedrijven.

De rechtszaak heeft ook veel gedetailleerdere eisen. Een van deze eisen gaat erover dat ING ook zijn hypotheekportefeuille moet verduurzamen. Hierbij heeft ING een grote rol: ING kan huiseigenaren helpen hun huis te verduurzamen, bijvoorbeeld door lagere rentes aan te bieden wanneer mensen hun huis isoleren. Of door aparte leningen aan te bieden voor de verduurzaming van een huis, waarbij het maandelijks bedrag dat je betaalt om die lening af te lossen gelijk loopt met de winst die je behaalt op je maandelijkse lasten door energiebesparing. Op die manier kan ING dus juist huiseigenaren helpen te verduurzamen.

46. Het klopt niet dat "ING [dus] moet focussen op zijn financiering van vervuilende bedrijven". Dat staat haaks op de insteek van de vorderingen van Milieudefensie die immers, mits toegewezen, allen afzonderlijk per sector nagekomen moeten worden door ING. ING kan zich daarom niet "focussen" op het een of het ander. De manier van communiceren van Milieudefensie geeft daarmee ook op dit punt nog immer een verkeerde voorstelling van zaken van wat Milieudefensie vordert en waarom.

De website van Milieudefensie staat vol met stellingen over ING als ware het ING zelf die Scope 3 emissies uitstoot

47. In haar CvA heeft ING toegelicht dat Milieudefensie haar achterban ten onrechte voorhoudt dat de emissies van ING's klanten uitstoot van ING zelf zou zijn.⁵⁶ Milieudefensie stelt dat geen sprake kan zijn van misinformatie nu het volstrekt klip en klaar zou zijn voor het brede publiek dat de vorderingen van Milieudefensie zich richten op uitstoot die werkelijk de uitstoot van klanten van ING is. Zij ridiculiseert dit: "Het idee dat de stellingen van Milieudefensie de gedachte oproepen dat ING (bijvoorbeeld) zélf kolen- of gascentrales uitbaat (en daarmee zélf CO2 uitstoot) impliceert dat de samenleving niet zou weten wat een

⁵⁴ De berichtgeving is overigens ook onjuist. Milieudefensie zet de Scope 1 en 2 van *Residential Real Estate* hier af tegen de Scope 1, 2 en 3 van andere sectoren. De sector *Residential Real Estate* beslaat ongeveer 10% van de door ING gerapporteerde emissies *pro rata* naar alle Scope 1 en 2 emissies in haar portefeuille. Milieudefensie vergelijkt dus appels met peren.

⁵⁵ Milieudefensie, 'Veelgestelde vragen over onze klimaatzaak tegen ING' (uitdraai van 22 juni 2026) (Productie ING-351), onder vraag 15.

⁵⁶ Conclusie van Antwoord, nr. 740 e.v.

*bank is.*⁵⁷ Dit is (wederom) geen reactie op de werkelijke klacht van ING. Die luidt dat uit deze campagnetaal niet op te maken valt dat de emissies waarover Milieudefensie procedeert, niet de fysieke uitstoot van ING betreffen. Niet valt op te maken dat het door ING gerapporteerde emissies zijn op basis van de uitstoot van haar klanten – en van hun klanten (Milieudefensie vordert immers zelfs reducties op papier van de Scope 3 van de Scope 3 van ING).⁵⁸ Waar Milieudefensie stelt dat ING een bepaald getal CO₂ "*uitstoot*", is het niet duidelijk dat dat getal vrijwel volledig de uitstoot van klanten van ING betreft. Milieudefensie heeft het namelijk doorlopend over de uitstoot "*van*" ING, zoals:⁵⁹

1. ING STOOT 1,5 KEER ZOVEEL UIT ALS HEEL NEDERLAND BIJ ELKAAR

Dit is het verhaal van ING: in het nieuwe klimaatrapport van ING staat alles over zijn uitstoot van de bank. Dat is een stap in de goede richting. Nog niet eerder was ING zo open over zijn eigen vervuiling en klimaatplannen. Helaas blijkt uit de cijfers dat ING de klimaatcrisis alleen maar erger maakt.

Zo zit het echt: de cijfers laten zien dat de uitstoot van ING 4 keer hoger is dan de bank zelf rapporteerde in maart dit jaar. De uitstoot is 264 megaton in plaats van 57 megaton. Dat is ruim 1,5 keer de uitstoot van heel Nederland bij elkaar. En is nog niet eens het slechtste nieuws. Het écht slechte nieuws is dat dit niet eens het hele plaatje is. Wat ze rapporteren gaat maar over 22% van de leningen. De 264 megaton is dus maar een deel van de totale uitstoot van ING. Moet je voorstellen hoeveel viezigheid ING werkelijk uitstoot!

48. Dit bericht spreekt van "*uitstoot*" – te weten fysieke, werkelijke, uitstoot van broeikasgassen naar de atmosfeer – "*van*" ING. Er is geen verduidelijking dat het gaat om uitstoot van de klant, en niet ING. Dat blijkt ook uit de cijfers die Milieudefensie noemt. De "*uitstoot van ING*" zou 264 megaton zijn. Dat getal ziet echter op uitstoot van ING's klanten, zoals huiseigenaren. Milieudefensie gaat nog verder door (zonder enige verwijzing naar enige klant) te stellen dat ING "*werkelijk*" nog meer "*viezigheid*" "*uitstoot*".
49. Zo zijn er vele voorbeelden op de website van Milieudefensie en in het publieke domein die ING hier niet allemaal zal opsommen; het patroon is duidelijk. Milieudefensie portretteert ING als de partij die de genoemde hoeveelheden broeikasgassen uitstoot. Het publiek zal niet uit de berichten van Milieudefensie kunnen opmaken dat waar zij spreekt van "*uitstoot*" "*van*" ING, het gerapporteerde emissies van ING zijn, en uitstoot van klanten (en ook dat publiek zelf) betreft. Het publiek kan op basis van deze informatie ook niet inzien dat het geenszins onlogisch is dat ING een groot aantal emissies rapporteert omdat het nu eenmaal een mondiale systeemrelevante bank is met (dus) een significant balanstotaal dat in geen verhouding staat tot andere banken in Nederland. Het publiek weet bovendien niet dat Milieudefensie ook de Scope 3 emissies van de klanten van ING meerekent in de berichtgeving over de impact "*van*" ING.

⁵⁷ MD Akte-O, nr. 52.

⁵⁸ Zie over de scope 3 van scope 3 emissies, Conclusie van Antwoord, nr. 214.

⁵⁹ Milieudefensie, 'Nieuwe klimaatrapport ING: klinkt groen blijkt toch weer vies' (uitdraai van 22 juni 2026) (Productie ING-353).

50. Milieudefensie stelt dat zij ondanks al deze uitlatingen het publiek toch wel "veelvuldig duidelijk [maakt] dat de klimaatimpact van ING samenhangt met de activiteiten en bedrijven die ING financiert".⁶⁰ Dat is dus onjuist. Daarbij komt dat Milieudefensie op haar website nog steeds de vergelijking maakt tussen de door ING gerapporteerde emissies en de werkelijke uitstoot in Nederland op Nederlands grondgebied.⁶¹ Zoals ING in haar CvA uitlegde, omvat de uitstoot 'van' Nederland enkel de uitstoot van broeikasgassen op het grondgebied van Nederland en, bijvoorbeeld, niet alle uitstoot die gepaard gaat met de productie van goederen die vervolgens door Nederland worden geïmporteerd. Ook hier worden nog steeds appels (fysieke uitstoot in Nederland) met peren (gerapporteerde emissies van een internationaal opererende bank) vergeleken. Bovendien is de vergelijking tussen (Scope 1) uitstoot in een land, met de Scope 1, 2 en Scope 3 (waarin Milieudefensie ook nog eens de Scope 1, 2 en 3 van die Scope 3 meerekent) volstrekt zinledig en misleidend over de 'grootte' of 'omvang' van het een ten opzichte van het ander.
51. De webpagina toont ook opnieuw een fundamenteel onjuiste visie op de transitie en de informatievoorziening door Milieudefensie. Zij stelt dat "*bouwers van een windmolenpark*" weinig uitstoten en "*staalbedrijven die nog staal maken met kolen*" veel uitstoten. ING moet volgens Milieudefensie 'gewoon' de bouwers van windmolenparken financieren⁶² en financiering voor staalbedrijven stoppen. Bouwers van windmolenparken kunnen echter geen windmolens bouwen zonder staal. En om staalproductie te verduurzamen is juist een gigantische hoeveelheid financiering nodig. Er is momenteel echter nog veel te weinig 'groen staal' zoals men dat noemt, om aan de vraag te voldoen. De gedachte dat ING haar 'deelverantwoordelijkheid' kan nemen door windmolenparken te financieren en financiering aan staalproducenten stop te zetten, toont wederom dat de vorderingen van Milieudefensie niet gericht zijn op het werkelijk verminderen van fysieke uitstoot en het bevorderen van de klimaattransitie. Immers, als ING nieuwe windmolenparken gaat financieren, zal dat leiden tot productie van staal.
52. Milieudefensie tracht haar manier van formuleren dan ook nog recht te zetten met een beroep op het GHG Protocol en PCAF. Daarin zou ook worden gesproken over Scope 3 emissies als 'van' een bank. Dat is niet alleen onjuist maar mist ook het punt. Het GHG Protocol en PCAF zien in zichzelf al op uitstoot die niet "van" de bank is (maar de "*Corporate Value Chain*"). Wie deze bronnen gebruikt, begrijpt waar deze op zien. De rechtbank en de juristen van Milieudefensie zullen de nuances van dergelijke *carbon accounting* instrumenten kennen. Het bredere publiek leest de berichtgeving van Milieudefensie echter niet met kennis over deze bronnen. Die bronnen zijn opgesteld voor (en door)

⁶⁰ MD Akte-O, nr. 56.

⁶¹ Milieudefensie, 'Nieuwe klimaatrapport ING: klinkt groen blijkt toch weer vies' (uitdraai van 22 juni 2026) (Productie ING-353).

⁶² Wat overigens alsnog gepaard gaat met emissies en daarom op gespannen voet staat met Milieudefensie's absolute eisen.

mensen met kennis ter zake die overigens ook niet teksten bevatten over "*viezigheid*" die banken zouden "*uitstoten*".⁶³

53. Met haar campagneteksten informeert Milieudefensie betrokkenen ook niet dat Milieudefensie een procedure aanhangig heeft gemaakt over de financiering van hun werkgever, hun hypothecaire lening, hun personen- en goederenvervoer, hun infrastructuur en hun energieleverancier. Het publiek zou een goed begrip moeten krijgen van het feit dat Milieudefensie met deze procedure wenst te bewerkstelligen dat al deze partijen en activiteiten geen financiering meer van ING kunnen krijgen en dat verduurzaming van al deze activiteiten dan ook niet meer door een Nederlandse bank gefinancierd kan worden met een balanstotaal dat dergelijke significante financieringen toelaat. Milieudefensie's achterban zou op zijn minst in staat gesteld moeten worden om dat basale principe te begrijpen, om vervolgens te kunnen overwegen of zij het wenselijk vinden dat al deze activiteiten – en de verduurzaming daarvan – financiering zal moeten aantrekken van een andere financier, wat ook een niet-Nederlandse bank kan zijn, of een investeerder die geen bank is. Pas als dat inzicht wordt verschaft door Milieudefensie, kan het publiek zich afvragen of zij dat wenselijk vinden, en of zij deze zaak van Milieudefensie dan steunen.
54. Milieudefensie zou met haar berichtgeving een deugdelijke beoordeling van haar handelen door het bredere publiek mogelijk moeten maken. Zij stelt het bredere publiek echter niet in staat te beoordelen "*of en in hoeverre de [...] vorderingen op hen betrekking hebben en welke positieve én negatieve gevolgen toewijzing daarvan voor hen kan hebben.*"⁶⁴ Het staat Milieudefensie vrij campagne te voeren, maar dat moet niet ten koste gaan van een deugdelijke informatievoorziening aan haar achterban in deze rechtszaak.

5 CONCLUDERENDE OPMERKINGEN

55. Milieudefensie wil gebruik maken van de mogelijkheden die de WAMCA biedt. Daartoe stelt zij een algemeen belang van de betrokkenen. Dat belang laat Milieudefensie los waar zij vorderingen formuleert. Zij communiceert daar bovendien onjuist over. Dat leidt naar de mening van ING tot niet-ontvankelijkheid omdat Milieudefensie zich daardoor geen adequate vertegenwoordiger toont in de zin van de WAMCA, c.q. 3:305a lid 1 BW. Conform artikel 1018c lid 5 Rv kan daarom geen inhoudelijke behandeling plaatsvinden.
56. De rechtbank hoeft daarvoor de kans van slagen van de vorderingen niet te beoordelen. Noch moet beoordeeld worden of iedereen het met Milieudefensie eens is. Wat wel vereist is, is dat aan het waarborgvereiste wordt voldaan. Dat is alleen zo in het geval dat de vorderingen de betrokkenen, en het gestelde

⁶³ Bovendien ondersteunen het GHG Protocol en PCAF de vorderingen van Milieudefensie ook helemaal niet, dus zij kan die niet enkel inroepen waar die bronnen haar welgevallig zijn en hen voor het overige negeren. Zie Conclusie van Antwoord, hoofdstukken 5 en 11.

⁶⁴ Rb. Oost-Brabant 3 januari 2024, ECLI:NL:RBOBR:2024:5, r.o. 6.19.

algemene belang, indien toegewezen, kunnen baten en er zuiver wordt gecommuniceerd over de aard van de procedure en de vorderingen.

57. De reactie van Milieudefensie in haar Akte MD-O heeft op cruciale punten niet op deze positie van ING gereageerd. Die reactie scheert langs de werkelijke klachten heen en bepleit een volledig uitgekledede toets van het waarborgvereiste. Het moet volgens Milieudefensie kennelijk mogelijk zijn enkel een algemeen belang te stellen, en dat belang geheel los te laten in wat er wordt gevorderd en hoe men daarover communiceert. Een dergelijke visie vindt geen steun in de wet of rechtspraak.
58. Voor zover de rechtbank Milieudefensie ontvankelijk zou verklaren in haar vorderingen, is ING het met Milieudefensie eens dat de artikelen 1018e, 1018f en 1018g Rv niet hoeven te worden toegepast gezien de aard van de onderhavige procedure.
59. Ter staving van de gronden van haar verweer heeft ING bij deze akte de volgende aanvullende producties overgelegd:

Productie ING-349	Schriftelijke toelichting Milieudefensie in de procedure tussen Milieudefensie c.s. en Shell plc (uittreksel)
Productie ING-350	Milieudefensie, 'Help ons de klimaatzaak tegen ING te winnen' (uitdraai van 22 juni 2026)
Productie ING-351	Milieudefensie, 'Veelgestelde vragen over onze klimaatzaak tegen ING' (uitdraai van 22 juni 2026)
Productie ING-352	Milieudefensie, 'Dit is de reactie van ING op onze dagvaarding' (uitdraai van 22 juni 2026)
Productie ING-353	Milieudefensie, 'Nieuwe klimaatrapport ING: klinkt groen blijkt toch weer vies' (uitdraai van 22 juni 2026)

Waarvan akte!

advocaat

Deze zaak wordt behandeld door mr. D.C. Roessingh, T +31 20 577 1892, E Davine.Roessingh@debrauw.com, De Brauw Blackstone Westbroek N.V., Postbus 75084, 1070 AB Amsterdam